

Ville man en gång anlägga en bilväg här ??!!

Välkommen till
Nyhetsbrev nr 21-2017
Från Kalle Eriksson och Bjäreförlaget

Väg längs bjärehalvöns kust!!

Bjärehalvöns kust har som du märkt varit ett ofta återkommande ämne i mina Nyhetsbrev den senaste tiden. Orsaken är förstås utgivningen av boken NÄRA HAVET trivs jag bäst. I dessa inlägg har jag återkommit till den vandringsled som går längs hela bjärekusten. En del av Skåneleden, f.ö.

Min avsikt var att nu lämna ämnet bjärekusten

för att i Nyhetsbrevet ta upp annat om Bjäre.

Så råkade jag stöta på en uppgift, som jag hajade till inför och som gör, att jag nu får ett litet återfall....

Det är en uppgift i årsboken Bjärebygden 1935 (f.ö den 2:a i ordningen i den långa raden av årsböcker som utgivits efter starten 1931.)

Erik Olsson skriver i ett kåseri med titeln "På fotvandring längs Bjäres kust" något som gör mig nyfiken.

Det är när Erik och hans vandringskamrat är i närheten av Hovs Hallar som de båda utbrister i lyriska skildringar av naturen. Så skriver Erik:

" Gud vare lovad som satte Burdus Hall så, att den hittills utgjort ett hinder för den planerade bilvägen runt Bjäre kust".

Ja. Jag blir krigisk vid tanken på den planerade turistvägen. Den som förstör Hallarnas idyll...."

Jag blir överraskad av dessa rader i boken.

"den planerade bilvägen runt Bjäre kust....."!!!???

Vad är detta??

Jag vill förstås ta reda på mer om dessa vägplaner. Hittar inget.

Därför vänder jag mig nu till mina många läsare. Har du hört något om dessa vägplaner? Kan du ge mig tips om var jag kan söka uppgifter?

Nya läsare.

Det låter kanske lite tjatigt att inleda praktiskt taget varje Nyhetsbrev med att notera, att det tillkommit nya läsare. Så är det dock, och jag kan inte låta bli att uttrycka detta glädjande faktum. Till dig som är ny läsare: Välkommen i den stora kretsen. Vill du kolla tidigare Nyhetsbrev hittar du dem på min hemsida, www.bjareforlaget.com. Sök under rubriken "Som jag ser det".

Min boklåda

Boktitel	Ord. Pris	Rea-på-rea-pris
Så blev Båstad tennis	225	60
Bilder av ett sekel i Bjäre	Slutsåld	
Vår bjärehistoria i bild	350	70
Bjärebor berättar om Bjäre	Slutsåld	
Strövtåg i Bjäres historia	330	70
På räls över Hallandsås.... Slutsåld		
NÄRA HAVET trivs jag bäst.	330	Ny

Sår här kan du skaffa mina böcker.

1. Beställ med ett mejl till kalle@bjarenet.com. Ange om du önskar få boken skickad med posten
2. Köp hos någon av våra återförsäljare: Bokhandel i Båstad, Laholm och Ängelholm, VKIF:S Loppisbutik i V. Karup, Torekovs Turistbyrå, ICA i Torekov, Restaurang Hovs Hallar, Kajs Fiskrökeri i Segeltorp.

De reapriser som anges ovan gäller vid köp direkt hos Bjäreförlaget. Reapriser **kan** dock förekomma även hos våra återförsäljare.

Tips: ett par av böckerna närmar sig stadiet SLUTSÅLD. Vill du säkra ett ex. bör du beställa redan nu.

Korn ur dokumenten

Efter vår vandring längs bjäre-kusten och de många upplevelser som denna kust kan ge oss, är det nu dags att återgå till djupdykningar i berget av dokument i mitt arkiv.

Dokument, som skildrar händelser i övrigt i vår historia.

Min ambition är att lyfta fram de förhållanden som under tidigare generationer gällt för "det vanliga folket". Detta som en motvikt till den del av historien, som presenteras i våra historieböcker för skolbruk. I dessa är det ju framför allt kungar, fältherrar, höga befattningshavare i övrigt, uppfinnare m-fl. som påverkat historien i stort. Att det är dessa som befolkar våra historieböcker är naturligt, men – och det är min poäng – det är inte HELA vår historia. I de djupa leden av "vanligt" folk" finns en historia, som också är viktig att känna till.

Bland mängden av ämnen som man kan träffa på i olika historiska källor är traditioner och regelverk kring giftermål.

Folkets och samhällets regelverk kring äktenskapet.

I dokumenten och i den historiska litteraturen stöter vi då och då på ord som hade praktisk betydelse i allmogens syn på äktenskap och familjebildning. Här bl.a. ett par ord, som det finns skäl att kommentera: HEMGIFT och MORGONGÅVA. Som vi ser nedan kunde orden även finnas i lagtexter.

Enligt giftermålsbalken i 1734 års lag

var **hemgiften** påbjuden i lag. Hemgiften var den egendom, som föräldrarna gav sin son eller dotter, när han eller hon skulle gifta sig.

I lagtexten var hemgiften könsneutral. I praktiken kom det dock att ses som ett förskottsarv till kvinnan från hennes föräldrar.

Hemgiften bestod av sådant, som hon kunde tänkas behöva som hustru. En säng med sänglinne, kläder, redskap – och i vissa fall djur.

En bouppteckning från 1850-talet anger, att hemgiften för en dotter bestod av bl.a. en ko, två får, en stolpsäng och ett bolster.

Ett annat dokument nämner dynor, sidentäcken, dukar, duktyg, silverbestick som inslag i hemgiften.

Hur mycket pengar som en familj kunde lägga på hemgiften berodde förstås på, hur det var ställt med ekonomin för familjen.

Dessutom: hemgiften var ofta en förhandlingsfråga.

Morgongåva

Den som brudens föräldrar hade att förhandla med - den blivande maken till dottern - skulle ju bidra med något. Det var den s.k. morgongåvan. Den var avsedd att trygga kvinnans framtid, om mannen skulle avlida före henne. Morgongåvan kunde ses som en kompensation för hemgiften och var ofta förhandlad innan äktenskapet ingicks.

Morgongåvan utföll endast vid mannens bortgång. Det fanns dessutom en lag, som skyddade hans arvingar. Enligt denna lag kunde änkan inte kräva mer än en tredjedel av boets fasta egendom och en tiondel av lösöret.

Med tiden började morgongåvan ha spelat ut sin roll. In på 1800-talet levde seden kvar endast på ett fåtal platser i landet.

Fattigdomen drev ut människor till tiggeri

Gamla tiders fattigdom har varit ett ofta återkommande ämne i såväl mina Nyhetsbrev som i mina böcker. I en tid med stor befolkningsökning och allmän fattigdom fanns för många ingen möjlighet att skaffa sig försörjning på hemorten. För dessa återstod i vissa fall inget annat annat än att fatta tiggerstaven och ge sig ut på landsvägen. Under 1800-talet tillkom en räddningsplanka – dock bara för dem som på något sätt kunde ”trolla fram” pengar till biljetten: Biljetten till Amerika!!

Tiggare har vi som bekant även nu

-mitt i vårt överflödssamhälle. När jag nu följer debatten om dagens tiggeri (en kommun lär redan ha infört tiggeriförbud) går mina tankar till hur det varit med synen på tiggare under historiens gång.

Jag tänker på de många berättelser om de kringvandrande luffarna, som bad om mat och någonstans att sova över natten. Jag minns många berättelser som talade om ett vänskapligt förhållande mellan luffare och Ortsbor. Jag har inte bara läst om detta. Som barn kunde jag ofta uppleva, hur gårdarna i byn fick besök av luffare, och att dessa oftast fick vad de sökte – husrum för natten i höladan eller i stallet och ett mål mat.

Men visst kunde det finnas en motvilja mot tiggeri även förr. Det framgår bl.a. av de ”instruktioner” som gällde för den tidens präster. En av prästens uppgifter var att ”stävja tiggeri och lösdriveri”.

Arbetsvandringar i Sverige

Under 1800-talets snabba befolkningsökning tvingades många i fattigbygderna ut på vägarna. Då gällde det oftast inte att tigga. Det var i stället de arbetslösas desperata försök att hitta arbete. Befolkningsökningen hade gjort att det i vissa delar av landet fanns för många människor och för få jobb.

Från 1760 till 1860 fördubblades antalet hemmasöner över 15 år på gårdarna på landsbygden. Det ledde till splittringen av hemman, något som i sin tur bidrog till nya problem för jordbruket och som senare krävde åtgärder i form av skiften.

I väldiga skaror sökte sig de arbetslösa till områden där det fanns jobb – oftast var det tillfälliga sådana. Jobb kunde uppstå i vissa skogstrakter med stor avverkning eller på skånska betfält eller bohuslänska orter när sillen gick till. När järnvägsbyggena tog ordentlig fart under 1800-talet blev det nya yrket – rallaren – en utväg för många av de arbetslösa.

Allt var inte ”guld och gröna skogar”.

Emigration från Sverige till framför allt Nordamerika är ett ämne som jag ofta återkommit till. Litteraturen är omfattande. I den översköljes vi av berättelser om svenska emigranter som skapat en förmögenhet ”over there”.

Mindre ofta har vi kunnat läsa om dem som inte lyckades i det nya landet. Om detta har uppsalaförfattaren Ola Larsmo skrivit. I den till detta fick han vid ett besök i American Swedish Institute i Minneapolis. Där fastnade han för en skärmutställning om Swede Hollow, ett slumområde i närbeläggande St Paul som från 1850-talet befolkades av bl.a. fattiga svenska invandrare.

Här levde de som var längst ner på samhällsstegen. De som var långt ifrån bilden av Vilhelm Mobergs Karl Oskar och Kristina som från en fattig början kunde arbeta sig till en viss trygghet.

De som misslyckades skrev ogärna brev hem till Sverige och berättade om sitt misslyckande. Därmed över till ett annat ämne:

Vad gjorde en sockenskrivare?

En befattning i det gamla samhället var den, som kallades sockenskrivare. Vilken uppgift hade han (för det var alltid en han.)

Svaret är att han var kronans ögon och öron bland bönderna. Det var han som såg till att skatteunderlaget blev rätt genom att bokföra allt vad allmogen ägde, hur mycket de skördat och vad de fångat. Ingenting skulle kunna förskingras av fogdarna.

En annan uppgift som ålåg sockenskrivaren var att ta hand om sockenkassan.

Eftersom sockenskrivaren kunde läsa och skriva blev han också en stor tillgång för allmogen, när någon behövde upprätta dokument av något slag.

När jag läser om dessa sockenskrivare

slås jag av något som på något sätt är motsägelsefullt. Som jag nämnt var sockenskrivaren kronans ögon och öron för att se till att allmogens alla tillgångar redovisades med tanke på skatten. Samtidigt var han vald av och fick sin lön av bönderna. Det gällde åtminstone från 1700-talet och framåt. Var bönderna inte nöjda med sockenskrivaren kunde de avskeda honom.

Nu får jag ta till den metod som jag använt förr – men gott resultat: att se mina läsare som mitt universitet. Mina lärare, som ger mig svar de frågor som jag då och då stöter på. Därför: Är det någon mer än jag som finner själva konstruktionen som motsägelsefull? Skriv i så fall och hjälp mig att hitta svaret. Tack på förhand för all hjälp...

Vad göra med allt detta material?

I mitt arkiv växer nu högen med färdigskrivna – och vissa fall halvfärdiga – artiklar med ämnen ur vår lokala historia.

Jag har ju sagt att jag har skrivit min sista bok. Det innebär att allt detta otryckta material inte kommer till någon nytta. För att material skall bli till glädje för någon krävs att den där sista putsen sker. Det kan gälla komplettering med bilder och bildtexter, korrekturläsning och övrigt finputs.

Jag erbjuder ständigt materiel till årsboken Bjärebygden, men inser förstås att man där måste utgå från sin egen planering och välja materiel efter den.

Så. Hur göra?

Olika alternativ har virvlat runt.

- Trycka upp varje ämne för sig i enkla häften?

Det vore den bästa lösningen sett ur läsarens perspektiv. Problemet är kostnaderna.

- Lägga in artiklarna på hemsidan?

Nackdelen är, att då utestängs alla som saknar dator och/eller datorkunskaper.

- Samla alla artiklar i en bok.

En bra lösning ur läsarens perspektiv. Tryckkostnaden gör alternativet omöjligt.

- Hitta sponsorer.

Bra. Men det är inget som jag kan styra över.

- Annan lösning? Välkommen med förslag.

Möten med bjärebor under 150 år.

Bland mitt bildarkiv med ca 52000 bilder finns ett stort antal personbilder. På bilderna möter vi bjärebor från olika perioder av den tid som kameran funnits. Bjärebor i arbete och fritid. I helg och söcken. Porträtt. Människor i jordbruk, hantverk, industri, skola, kultur, idrott... Gruppbilder – kommunfullmäktige, nämnder, skolklasser, konfirmation, konfirmationsjubileer, bröllop, barndop, mönstring, kalas etc.

Det är många tusen bjärebor som passerar revy.

Det känns fel att denna bildskatt skall förbli begravad i ett arkiv och därmed inte ställas till allmänhetens förfogande i någon form av redigerat och kommenterat skick.

Även i detta ärende tar jag gärna emot tips.

Min språklåda

Det får bli ytterligare några färgsprakande citat ur den boken som jag citerat i de två senaste Nyhetsbrev. Boken "**Jag kommer ihu**", skriven av Anders Andersson och utgiven av Örkeby Hembygdsförening 1999.

- De ä på årsens tid, sa gubben när han körde in hö på julattan.
- Än har ingen ångrat att han kommit upp tidigt.
- Nu har de slajnad i väred.
- Kvällsröa ger torr natt, men morronröa ger skvätt i hatt.
- De e gott om kaffe på kannan, där e kaffe till en hel sjuttifemma.
- Hembygden sträckte sig så långt som man körde med häst och vagn för dagen.

- Gubben till den förvånade prästen som bjudit hem på eftermiddagskaffe, men gästerna kom redan på förmiddagen, för, som gubben sa: ” Vi tyckte liksom ad dan ändå var skänd”.

Vi kan ur samma bok ta med även ett exempel från ”små berättelser om det vanliga folket”.

Två drängar sitter en kväll i drängkammaren och diskuterar livets många besvärligheter men även dess ljuvligheter. På tal om ljuvligheter säger den ene:

-”Det finns väl inget som e så ljuvligt som en kyss?”

Den andre tittar storögt på honom och säger:

- ”Har du aldri smagad risengröd?”

Avslutningsvis om denna bok: - ett tack till Bertil i Hallavara som försett mig med denna folkliga guldgruva.

Fler böcker att notera

Jag har i tidigare Nyhetsbrev pekat på nya böcker med anknytning till Bjäre. Här ytterligare några exempel:

Vill du veta mer om de bjärebor, som levde längs kusten på den yttre delen av bjärehalvön har du rika källor att ösa ur. Karin Falkmers bok som ger oss detaljkunskaper främst om **kusten mellan Burensvik och Dagshög**. Förutom att få lära känna de bjärebor som har bott – och bor – vid denna del av bjärekusten, får du en inblick i den stenindustri som etablerades här i början av 1900-talet.

En detaljerad inblick i ett torp på malen nära Ramsjöstrand får du i boken **Klintahusets historia**. Även denna författad av Karin Falkmer.

Om invånarna i Klintahuset kan du läsa i **Johan på Klinten** av Bertil Gunnarsson och **Anna på Klinten** av Aina Johansson.

Errki Mörck har skrivit en bok om **Albert Runbäck**, legendarisk kyrkomusiker och kompositör, verksam som organist under många år i Båstad

För dig som vill veta ännu mera om Bjärebygden finns ju också hembygdsföreningens årsbok – **Bjärebygden**.

Tror du det finns någon mer

som kan tänkas vilja få mina Nyhetsbrev? Tipsa gärna i så fall.

Vänligen

Kalle

Kalle Eriksson
Bjäreförlaget
Hallavaravägen 102
269 91 Båstad

Tel. 0431-365332